

Β.Μ. 932 Α' 1930 823
Ε.Ε.Φ.Σ.Π.Α. Ι
ΔΙΟΡΘΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ
ΠΑΡΑ ΘΟΥΚΥΔΙΔΗ

ΥΠΟ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Ν. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗ

Όμοτίμου καθηγητοῦ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς

Εὐκαιρίας τυχὼν ἐμελέτησα πάλιν τὸν Θουκυδίδην, ἐν ᾧ ἀνεῦρον οὐκ ὀλίγα χωρία, πλὴν τῶν γνωστῶν, δεόμενα ἢ διορθώσεως ἢ ἐρμηνείας. Τινὰ τούτων νομίζων ὅτι διωρθώσα πιθανῶς προσφέρω τοῖς ἀναγνώσταις.

Ὁ Θουκυδίδης ἀνεγινώσκετο πάντοτε κατὰ πάσας τὰς ἐποχὰς ὑπὸ τῶν λογιωτέρων. Ἄλλ' ἐπειδὴ παρῆχε πολλὰς δυσκολίας, πολλὰι λέξεις καὶ φράσεις ἡρμηνεύοντο καὶ ἐσχολιάζοντο. Φυσικὸν δὲ ἦτο ἐν χρόνοις καθ' οὓς τὰ ἀντίγραφα ἦσαν τόσον σπάνια, ὅτι καὶ τὰ περιθώρια καὶ τὰ διάστιχα ἐπληροῦντο διαφόρων γραφῶν, πολλῶν τινων σχολίων καὶ ἐρμηνευμάτων καὶ παρατηρήσεων πρὸς εὐκολίαν καὶ διδασκαλίαν τῶν ἀναγνωστῶν. Τινὰ δὲ τούτων παρεισέφερον καὶ εἰς τὸ κείμενον καὶ ἄλλως καὶ διότι οἱ ἀντιγραφεῖς θεωροῦντες αὐτὰ ὡς ἀνήκοντα εἰς τὸν συγγραφεὰ παρελάμβανον εἰς τὸ κείμενον ἐξ ἀμαθίας οἷον εἰς συμπληρωσιν, ἀλλὰ πάντοτε ἐξ ἀγαθῆς προαιρέσεως οὐδόλως δὲ ὑπὸ κακοπιστίας· διότι οἱ ἀντιγραφεῖς οὗτοι ἐσέβοντο καὶ ἐφύλαττον ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ τὰ ἀρχαῖα κείμενα, περιέφερον δὲ καὶ περιεῖπον αὐτὰ ὡς ἅγια λείψανα. Τοιαῦτα λοιπὸν παρέγγραπτα καὶ παράσιτα παρεισέφερον καὶ προσεκολλήθησαν εἰς τὸ κείμενον, ἀλλ' ὅχι τόσα, ὅσα ἀνεκάλυψαν οἱ περὶ τὸν Cobet, ὅσα δὲν εἶχεν οὐδ' αὐτὸς ὁ θαλάσσιος Γλαῦκος τοῦ Πλάτωνος. Ὁ Rutherford ἐν μόνῳ τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ ἀνεῦρεν ὑπὲρ τὰς 225 παρεγγράπτους προσθήκας. Ἀναφέρω καὶ ἐν παραδείγματι ἐκ τῶν τοῦ Cobet ἐν 1, 20 βεβλόμενοι δὲ πρὶν ἐκκληφθῆναι δρῶσαντες τι καὶ κινδυνεῦσαι ἐξαλείφει τὸ «πρὶν ἐκκληφθῆναι». Ἄλλ' ὁ Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθην. Πολιτ. κεφ. 20 γράφας βεβλόμενοι τι δρῶσαι πρὸ τῆς συλλήψεως ἀποδεικνύει εἰκαίαν τὴν κρίσιν τοῦ Cobet.

Μεταξὺ τῶν κωδίκων τοῦ Θουκ. διακρίνονται δύο κυρίως, κατὰ πρῶτον λόγον ὁ Laurentianus ὡς ἐκ τῆς παλαιότητος καὶ ἄλλων ἀρετῶν αὐτοῦ, καὶ κατὰ δεύτερον λόγον ὁ Vaticanus. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ 92 κεφ. τοῦ ἔκτου βιβλίου μέχρι τέλους τοῦ ὀγδόου βιβλίου ὁ Vaticanus ἔχει τὰ πρωτεῖα. Οὐκ ὀλίγα καὶ λέξεις καὶ φράσεις ὀφείλον-

934

~~Handwritten signature~~
8681

ται εἰς αὐτὸν. Τούτου μὴ ὑπάρχοντος τὸ ὄγδοον βιβλίον θὰ ἦτο πολὺ ἀτελέστερον. Ἀναφέρω ἐν παραδείγμα, τὸ ἐν 8, 22, 2: «καὶ αἱ μὲν νῆες καταπλεύσασαι Μήθυμναν πρῶτον ἀφιστᾶσι καὶ καταλείπονται τέσσαρες νῆες ἐν αὐτῇ καὶ αὐτὴς αἱ λοιπαὶ Μυτιλήνην ἀφιστᾶσιν». Ἐνιαῦθα ὁλόκληρος ἡ φράσις «καὶ καταλείπονται ἀφιστᾶσιν» ἐν πᾶσι μὲν τοῖς ἄλλοις χειρογράφοις ἐλλείπει ἔνεκα τοῦ ὁμοιοτελείτου τοῦ ἐκ τοῦ διπλοῦ ἀφιστᾶσιν, διεσώθη δὲ ἐν μόνῳ τῷ Οὐατικανῷ.

Ἄξιον σημειώσεως κρίνω, ὅτι ἔχομεν καὶ ἡμεῖς ἓνα κώδικα τοῦ Θουκ. ἀποκείμενον ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ τῆς Λαύρας. Ὁ ἀγιορειτικὸς οὗτος κώδιξ εἶνε γνήσιος καὶ ὁμοιότατος ἀδελφὸς τοῦ ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ (11,727) ἀποκείμενου κώδικος Londinensis (καλεῖται καὶ Britannicus), δηλούμενος διὰ τοῦ γράμματος Μ. Οὕτω κρίνω ἐξ ὧν σημειώσεων ἔχω ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν. Μνεῖαν δὲ ποιοῦμαι ἐνταῦθα, διότι ἔχω μίαν ἀπορίαν: Ἐν 8, 45, 4 ἀμρότεροι οἱ ἀδελφοὶ κώδικες παρέχουσιν «ἀξιούσι καὶ τοῖς χρήμασιν ἄλλους...», παραλείποντες τὸ καὶ τοῖς σώμασι διὰ τὸ ὁμοιοκάταρκτον. Ἀλλ' εὐθὺς κατωτ. ὁ Hude γράφει: «ἐθέλουσιν copies» ἀντὶ τοῦ ἐθέλρουναι. Ἄλλ' αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐθέλουσιν παρέχει καὶ ὁ ἀγιορειτικὸς κώδιξ. Ποτέραν ἀρὰ γε γραφὴν παρέχει ὁ Londinensis, ὁ γνήσιος ἀδελφός; Αὕτη εἶνε ἡ ἀπορία μου.

Ἄλλ' ὅσον πολλοὶ καὶ ἂν εἶνε αἱ προμνημονευθεῖσαι παρέγγραπτοι ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ Θουκ. προσθῆκαι, δὲν εἶνε ὀλιγώτεραι αἱ παραλείψεις, ὧν κυρία αἰτία εἶνε ὅτι ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ ἀντιγραφέως ἀπὸ τῆς συλλαβῆς ἢ τῆς λέξεως ἦν θεωρεῖ, μεταπηδᾷ εἰς τὴν αὐτὴν συλλαβὴν ἢ λέξιν, τὴν κατωτέρω ἀναγινωσκομένην, οὕτω δὲ παραλείπει πάντα τὰ μεταξὺ. Οὕτω π. χ. ἐν τῷ προμνημονευθέντι χωρίῳ 8, 22, 2 ἀπὸ τοῦ πρῶτου ἀφιστᾶσι μετεπήδησεν εἰς τὸ ἕτερον, καὶ οὕτω παρέλιπε τὰ μεταξὺ. Τὸ κακὸν τοῦτο συνέβαινε πάντοτε καὶ συμβαίνει καὶ θὰ συμβαίῃ ἐν οἷς γράφομεν. Προκειμένου δὲ περὶ τῶν ἀρχαίων χ(φ)ων, τὸ κακὸν τοῦτο εἶνε ἐτι μεγαλύτερον, διότι ὁ ἀντιγραφεὺς οὐ μόνον ἀντιγράφει κατ' ἀνάγκην πάντα τὰ παραδεδομένα, ἐν οἷς ὑπάρχουσι τὰ ἀφανῆ καὶ λανθάνοντα καὶ συγκεκαλυμμένα ταῦτα χάσματα, ἀλλ' ἐξ ἰδίων προσθέτει καὶ ἄλλα. Ἐγὼ μελετήσας τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ ἐν τοῖς χ(φ)οις τοῦ Θουκ. καὶ ἐν ἄλλοις κατέληξα εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐκ πασῶν τῶν ἐν τοῖς παλαιοῖς χ(φ)οις παραλείψεων αἱ πλεῖσται, περὶ τὰς 80 %, ὀφείλονται εἰς τὴν ὁμοιότητα τῆς ἐπακολουθούσης συλλαβῆς ἢ λέξεως πρὸς τὴν προηγουμένην, εἰς τὸ ὁμοιοκάταρκτον (ὡς ἐν 8, 45, 4) ἢ εἰς τὸ ὁμοιοτέλειτον (ὡς ἐν 8, 22, 2). Ἐπομένως παντα-

χοῦ, ὅπου ἡ παρενθεθειμένη ὑπὸ τῶν κριτικῶν λέξεις ἢ φράσεις δὲν συμφωνεῖ ἢ πρὸς τὸ ὁμοιοκάταρτον ἢ πρὸς τὸ ὁμοιοτέλειον, δὲν εἶνε ἐντελῶς ὁρθή. Πάντα ταῦτα θὰ σαφηνισθῶσι διὰ νέων παραδειγμάτων. Διότι ἐν τοῖς ἐφεξῆς θὰ διαλάβω Α') περὶ χωρίων, ἐν οἷς ὑπάρχουσι λανθάνοντα χάσματα. Β') περὶ χωρίων. ἐν οἷς λανθάνουσι παρέγγραπτοι προσθήκαι Γ') περὶ χωρίων δεομένων διορθώσεως, καὶ Δ') περὶ χωρίων δεομένων ὁρθῆς ἐρμηνείας.

Θουκυδίδου 3, 51: *ἐλὼν οὖν ἀπὸ τῆς Νισαίας πρῶτον δύο πύργω προέχοντε μηχαναῖς ἐκ θαλάσσης καὶ τὸν ἔσπλουν εἰς τὸ μεταξὺ τῆς νήσου ἐλευθερώσας ἀπετείχιζε καὶ τὸ ἐκ τῆς ἡπείρου...* (ἔκλειε διὰ τείχους καὶ τὸ μέρος τῆς νήσου τὸ βλέπον πρὸς τὴν ἡπείρου).

Ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ ἀφηγείται ὁ ἱστορικὸς πῶς οἱ Ἀθηναῖοι Νικίου τοῦ Νικηράτου στρατηγοῦντος κατέλαβον τὴν πρὸ τῆς Νισαίας, λιμένος τῶν Μεγάρων, νήσον Μινώαν. Ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ ἡ πέτρα τοῦ σκανδάλου εἶνε τὸ ἀπὸ τῆς Νισαίας, ὅπερ κατ' ἄλλους μὲν σημαίνει: «μακρὰν τῆς Νισαίας» (ἀλλὰ πῶς;) κατ' ἄλλους δέ: «ἀπὸ τὸ μέρος τῆς νήσου Μινώας τὸ βλέπον πρὸς τὴν Νίσαιαν» (ὅπερ δύσκολον). Ὁ δὲ Classen ὠβέλισε τὸ ἀπὸ τῆς Νισαίας ὡς ἐξηγήματα τοῦ προηγουμένου αὐτόθεν Ἄλλοι δὲ ἐρμηνεύουσιν ὅτι ὁ μὲν εἰς πύργος ἦτο ὁ ἐπὶ τῆς Μινώας προμνημονευθεῖς, ὁ δ' ἕτερος ἐπὶ τῆς Νισαίας· ἀλλ' ἡ ἐρμηνεία αὕτη δὲν στηρίζεται ἐπὶ τῶν λέξεων τοῦ κειμένου, ἄν καὶ ἡ μόνη λογικὴ καὶ ἄλλως καὶ διότι συμβιβάζεται πρὸς τὴν προηγουμένην γραφὴν τῶν ΧΓ (ἐν τῷ αὐτῷ κεφαλ. 51,1) *πύργον ἐνοικοδομήσαντες*. Ἐπὶ δὲ τούτοις, κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ταύτην, καὶ τὸ μεταξὺ ἐρμηνεύεται ὁρθότερον, τ. ἔ. μεταξὺ τῶν δύο πύργων. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο τὸ τῆς νήσου ἀποπλανηθὲν πρέπει νὰ ἐπανέλθῃ ἐκεῖ ὅπου ἦτο κατ' ἀρχάς, ἦτοι γρ. «ἐλὼν οὖν ΑΠΟ <τε τῆς νήσου καὶ ΑΠΟ> τῆς Νισαίας πρῶτον δύο πύργω κ. ἔ., ὅπερ σαφέστατα.

Παρόμοιόν τι συνέβη καὶ ἐν Θουκ. 5, 110 Καὶ εἰ τοῦδε σφάλλοιντο, τράπιντο ἂν ἐς τὴν γῆν ὑμῶν καὶ ἐπὶ τοὺς λοιποὺς τῶν ξυμμάχων, ὅσους μὴ Βρασίδης ἐπῆλθε· καὶ οὐ περὶ τῆς μὴ προσηκούσης μάλλον ἢ τῆς οἰκειότερας ξυμμαχίδος τε καὶ γῆς ὁ πόνος ὑμῖν ἔσται».

Τὰ τελευταῖα ταῦτα κατὰ πολλοὺς τρόπους ἡ ἐρμηνεύονται ἢ διορθοῦνται. Ἡ θέσις τῶν λέξεων εἶνε προφανῶς τεταραγμένη. Ἀφ' οὗ ὁ συγγραφεὺς προέταξε τὸ ξυμμαχίδος, εὐνόητον ἦτο νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν ἄλλην χώραν, τὴν Ἀττικὴν ὡς διαφέρουσαν τοῖς Ἀθηναίοις περισσότερον τῆς ξυμμαχίδος. Τοιαύτην δὲ τάξιν λέξεων εὗρε πάντως καὶ ὁ Σχολ. «περὶ τῆς τῶν συμμάχων καὶ τῆς ὑμετέρας». Ἄν δηλαδὴ

υποθέσωμεν ὅτι ἡ γνησία γραφή ἦτο «τῆς ξυμμαχίδος τε καὶ τῆς οἰκειοτέρας», εὐκόλως ἐξηγεῖται ἡ παρεφθαρμένη καὶ τεταραγμένη ἡ νῦν ὑπάρχουσα. Ὁ ἀντιγραφεὺς δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ πρώτου τῆς (τοῦ πρὸ τοῦ ξυμμαχίδος) μετεπλήθισεν εἰς τὸ δεύτερον, καὶ οὕτως ἀνέγνω «τῆς οἰκειοτέρας», τούτοις δὲ προσθεῖς τὰς ὑπολοίπους λέξεις κατεσκευάσατο τὰ νῦν ὑπάρχοντα «τῆς οἰκειοτέρας ξυμμαχίδος τε καὶ τῆς (ὅπερ κατὰ τὸ εἰκὸς μετεγράφη εἰς γῆς)».

Θουκυδ. 8, 34 : ἐντεῦθεν δὲ ὕστερον ἐς τὴν Λέσβον καθορμισάμενοι (οἱ Ἀθηναῖοι) παρεσκευάζοντο ἐς τὸν τειχισμόν.

Ὁ στόλος τῶν Ἀθηναίων καταδιώκων τρεῖς ναῦς Χίας καταλαμβάνεται ὑπὸ σφοδροῦ χειμῶνος, καὶ ἀπολέσας τρεῖς ναῦς τέλος καθορμίσατο εἰς τὴν Λέσβον, ὅπου παρεσκευάζετο εἰς τὸν τειχισμόν. Ὁ τειχισμὸς οὗτος ὁ ὧς γνωστὸς (διὰ τοῦ ἄρθρου) ἐνταῦθα δηλούμενος εἶνε ἄδηλος ἐντεῦθεν τοῦλάχιστον. Ὅτι δὲ πρόκειται περὶ τοῦ τειχισμοῦ τοῦ Δελφινίου τῆς Χίου γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ ἐφεξῆς κεφαλ. 38, 2. Ἄλλ' ἐν τοῖς προηγουμένοις οὐδεὶς λόγος ἐγένετο περὶ τούτου, οὐδ' ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ 34ῳ κεφαλαίῳ. Ὅθεν ἄλλοι ἄλλα εἰκάζουσιν, π. χ. ὁ μὲν Stahl συμπληροῖ : <καὶ βουλόμενοι καταλαβόντες χωρίον ἐρυμνὸν τῇ πόλει ἐπιτειχίζειν> παρεσκευάζοντο ἐς τὸν τειχισμόν. Ὁ δὲ Steup θεωρῶν τὸ ἐς τὸν τειχισμόν ὡς ἐρμήνευμα, προσελθὼν ἐκ τοῦ κεφ. 38, 2, συμπεραίνει ὅτι ἡρμηνεύετο τοιόνδε τι, οἷον εἰς τὸν πρὸς τοὺς Χίους πόλεμον. Πάντα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα οἴκοθεν δῆλον ὅτι εἶνε λίαν ἀπίθανα. Ἐγὼ νομίζω ὅτι μᾶλλον πρέπει νὰ συμπληρώσωμεν ὧδε : Παρεσκευάζοντο ἐς τὸν <ΤΗΙ Χίῳ ἐπ> ΤΕΙχισμόν, ὅπου ὁ ἀντιγραφεὺς θὰ μετεπλήθισεν ἀπὸ τοῦ ΤΗΙ, ὅπερ ὁ Θουκυδ. ἔγραφε ΤΕΙ, εἰς τὸ ἕτερον ΤΕΙ. Ἄν δὲ ἀληθεύει ἡ συμπλήρωσις, ἡ παράλειψις θὰ εἶνε πολὺ παλαιά.

Παρόμοια παρὰ Θουκυδ. χωρία ἴδε ἐν τῷ Λεξικῷ μου σελ. 250 ἐν λέξει διὰ.

Θουκ. 6, 97, 1 : Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ταύτης τῆς νυκτός, τῇ ἐπιγιννομένη ἡμέρᾳ ἐξητάζοντο καὶ ἔλαθον αὐτοὺς παντὶ ἤδη τῷ στρατεύματι ἐκ τῆς Κατάνης σχόντες κατὰ τὸν Λέοντα καλούμενον κτλ.

Τὸ νόημα τοῦ πολυθρυλήτου τούτου χωρίου, ὅπερ δὲν διελυκάνθη ἀκόμῃ, εἶνε ἐν συντόμῳ τὸ ἐξῆς : Κατὰ τὴν νύκτα τὴν προηγουμένην τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἔμελλε νὰ γίνῃ ἐπιθεώρησις τοῦ στρατοῦ τῶν Συρακουσίων, οἱ Ἀθηναῖοι κατάρθωσαν διαλαθόντες ν' ἀποπλεύσωσι μετὰ παντὸς τοῦ στρατεύματος ἐκ τῆς Κατάνης. Ἐκ τῶν πολλῶν διορθώσεων αἱ μᾶλλον ἐγκρινόμεναι εἶνε : Οἱ δὲ Ἀθ. ταύτης τῆς

νυκτός, <ἥ> τῇ ἐπιγιννομένη ἡμέρᾳ ἐξητάζοντο, ἔλαθον κτλ. ἢ: Οἱ δὲ Ἀθ. τ. τῆς νυκτός, <ἥ> τῇ ἐπιγ. ἡμέρᾳ ἐξητάζοντο ἐκείνοι, ἔλαθον κτλ. Ἀλλὰ πρῶτον τὸ ἥ τὸ ὑπὸ πάντων σχεδὸν ἐπιδοκιμαζόμενον δὲν διασφείται πῶς ἔξερρῦη, εἶνε δὲ τραχύτατον καὶ ἀνελλήνιστον, καὶ δὲν ὑπάρχει ὅμοιον παράδειγμα καθ' ὁμοίαν πῶσιν καὶ καθ' ὁμοιον γένος. Ὁ Steup παρατηρεῖ μὲν ὅτι ἡ φράσις δὲν δύναται ν' ἀποδοθῇ γερμανιστὶ διὰ τὴν ἑλλειψιν τῆς ἀπαιτουμένης ἐλευθερίας περὶ τὴν χρῆσιν τῶν ἀναφορ. ἀντωνυμιῶν (κυρίως: an demwelcher nachfolgenden Tage) καὶ ὅτι πρέπει ν' ἀναλύσῃ τις τὴν φράσιν ὧδε: «ἥ ἐπεγίνετο ἡ ἡμέρα, ἡ ἐξητάζοντο»· ἀλλ' ὥφειλε μᾶλλον ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἡ φράσις αὕτη εἶνε ἑλληνική. Ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ θὰ ἡδύνατό τις νὰ εἴπῃ, ὅχι καὶ μετὰ πολλῆς ἀκριβείας: «κατὰ τὴν ἀκόλουθον τῆς ὁποίας ἡμέραν». Ἀλλὰ τίς ἀγνοεῖ ὅμως ὅτι ἡ φράσις αὕτη δὲν ἑλληνίζει;

Ἐγὼ νομίζω ὅτι πρέπει νὰ γράψωμεν ὧδε: «οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ταύτης τῆς νυκτός—THI< γὰρ (ἡ δὲ) ταύTHI> ἐπιγιννομένη ἡμέρᾳ ἐξητάζ-<ONTO οἱ Συρακούσιοι—ἀνηγάγ>ONTO καὶ ἔλαθον κτλ. τὸ ταύτης τῆς νυκτός συνάπτεται τῷ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ (τῷ ἐν κεφαλ. 96) ὡς προηγούμενον, ὡς δ' ἐπόμενον τῷ τῇ ἐπιγιννομένη, ὅθεν καὶ ὁ ἐνεστῶς. Τὰ δὲ ἄλλα, καὶ κυρίως πῶς ἔξερρῦσαν αἱ ἐντὸς τῶν γωνιωδῶν ἀγκυλῶν λέξεις, εἶνε σαφῆ.

Θουκ. 1,82: *Kān* τοῦτω καὶ τὰ ἡμέτερα αὐτῶν ἐξαριτέσθαι (κελεύω) ξυμμάχων τε προσαγωγῇ καὶ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων, εἴ ποθέν τινα ἢ ναυτικοῦ ἢ χρημάτων δύναμιν προσληφόμεθα... καὶ τὰ αὐτῶν (Δ. Γ. αὐτῶν) ἅμα ἐκποριζώμεθα.

Πρόκειται περὶ τῆς τελευταίας φράσεως, καὶ ἰδίως περὶ τοῦ τὰ αὐτῶν. Ὁ εἰρηδὸς τῶν νοημάτων εἶνε: Δὲν πρέπει νὰ περιμένωμεν ναυτικὴν καὶ χρηματικὴν ἐπικουρίαν μόνον παρὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ὀφείλομεν νὰ ἐξευρίσχωμεν καὶ χρησιμοποιοῦμεν τοὺς ἰδίους ἡμῶν πόρους. Ἐπειδὴ δὲ προηγουμένως εἶπε τὰ ἡμέτερα αὐτῶν, δὲν ἡδύνατο νὰ ἐπαναλάβῃ ἐνταῦθα τὴν ἰδίαν φράσιν. Τὸ δὲ τὰ αὐτῶν ὡς ἰσοδύναμον τῷ τὰ ἐαυτῶν τ. ἔ. τὰ ἡμέτερα αὐτῶν, δὲν εὐρίσκεται παρὰ Θουκ., ὡς ὁρθῶς παρετήρησεν ὁ Steup. Ἴσως λοιπὸν γρ. τὰ (αὐτοὶ) αὐτῶν, ὅπου εὐκόλως ἐκρύνεντος τοῦ αὐτοὶ ὑπελείφθη τὸ τὰ αὐτῶν. Οὐδόλως δὲ παράδοξον ὅτι δὲν εὐρίσκεται παρὰ Θουκ. ἄλλο ὅμοιον παράδειγμα φράσεως ἱκανῶς σπανίας. Εὐρίσκονται δ' ὅμως ἀπαξ εἰρημένα οὐκ ὀλίγα. Ἡ δὲ περὶ ἧς ὁ λόγος φράσις εὑρίθαι ἀπαξ παρ' Αἰσχίνῃ 3,233 καὶ παρὰ Πλάτωνι, πολὺ περισσότερα τοῦ Θουκ.

γράφαντι, επίσης ἀπαξ (Ἀλκιβ. 2,144 C), καὶ ἐν γένει σπανία παρὰ τοῖς πεζογράφοις ἢ φράσις.

Θουκ. 1, 125, 2: ὅμως δὲ καθισταμένοις («παρασκευαζομένοις» Σχολ.) ὧν ἔδει, ἐνιαυτὸς μὲν οὐ διετρίβη, ἔλασσον δέ, πρὶν ἐσβαλεῖν ἐς τὴν Ἀιτικὴν.

Ἡ ἔννοια ἀπαιτεῖ: ἂν καὶ δὲν παρῆλθεν ἐν ἔτος ὁλόκληρον, παρῆλθεν ὅμως ὅχι πολὺ ὀλιγώτερον τ. ἔ. σχεδὸν ἐν ἔτος. Κατὰ ταῦτα ὁ Porpo ἔγραφεν ἥ: οὐ πολλῶ ἔλασσον, ἥ: ἔλασσον δὲ οὐ πολλῶ (διῆλθε). Ὁ δὲ Steup ἀποδέχεται ταῦτα, ἀφ' οὗ καὶ χρονικῶς καθώρισε τὸν διελθόντα χρόνον. Ταῦτα ἔχουσι καλῶς μὲν κατ' ἔννοιαν, ὅχι δὲ κατὰ τὰς συμπληρουμένας λέξεις, αἵτινες πῶς θὰ ἐξερρύησαν; Γρ. λοιπὸν ἔλασσόν <ΤΙ> Πρὶν ἐσβαλεῖν, ὅπου τὸ ΤΙ ἀπερροφήθη ὑπὸ τοῦ ἐφεξῆς Π(=ΤΙ).

Θουκ. 6, 33, 5: ὀλίγοι στόλοι μεγάλοι ἢ Ἑλλήνων ἢ βαρβάρων πολὺ ἀπὸ τῆς ἐαυτῶν ἀπάραντες κατώρθωσαν . . . τοῖς ἐπιβουλευθεῖσιν ὄνομα, κἂν περὶ σφίσις αὐτοῖς τὰ πλείω πταίσωσιν, ὅμως καταλείπουσιν ὅπερ καὶ Ἀθηναῖοι αὐτοὶ οὗτοι, τοῦ Μήδου παρὰ λόγον πολλὰ σφαλέντος, ἐπὶ τῷ ὀνόματι ὡς ἐπ' Ἀθήνας ἤει ἠδέξθησαν.

Σπανίως, λέγει ὁ ἱστορικός, μεγάλα ὑπερπόντιοι ἐκστρατεῖαι ἐπιτυχάνουν, συνήθως οἱ ἐκστρατεύοντες ἕνεκα ἰδίων σφαλμάτων καταλείπουσιν ὄνομα εἰς τοὺς ἐπιβουλευθέντας. Τοῦτο συνέβη ἀκριβῶς εἰς τοὺς Ἀθηναίους ἕνεκα τῶν πολλῶν σφαλμάτων τοῦ Μήδου. Τοιοῦτόν τι εἶνε τὸ νόημα. Ἀλλ' ἐν τῇ τελευταίᾳ φράσει τὸ ὅπερ πρᾶγματα παρέσχε τοῖς ἐρμηνευταῖς. Ὁ μὲν Porpo ἡρμήνευσεν ἀντὶ τοῦ: «ἦν περ αὖξισιν ἠδέξθησαν»· ὁ δὲ Classen ἐνόμιζεν ὅτι ὁ Θουκ. διανοεῖτο κυρίως νὰ εἴπῃ: «ὅπερ ἔπαθον»· ὁ δὲ Steup οὐ τὸ ὅπερ ἐνταῦθα κεῖται ἀντὶ τοῦ ὥσπερ. Οὐδὲν τοῦτων ἀληθές, ἀλλὰ γρ. δι' ὅπερ, ἦτοι τὸ Ν τοῦ καταλείπουσι Ν πρέπει νὰ προστεθῇ ὡς ΔΙ (διότι Ν=ΔΙ) εἰς τὸ ὅπερ τ. ἔ. δι' ὅπερ.

Θουκ. 1, 33. Τὸν δὲ πόλεμον... εἴ τις ὑμῶν μὴ οἶται ἔσσεσθαι, γνώμης ἀμαρτάνει καὶ οὐκ αἰσθάνεται . . . τοὺς Κορινθίους . . . προκαταλαμβάνοντας ἡμᾶς νῦν . . . , ἵνα μὴ τῷ κοινῷ ἔχθῃ κατ' αὐτοὺς, μετ' ἀλλήλων στώμεν μὴδὲ δυοῖν φθάσαι ἀμάρτωσιν ἢ κακῶσαι ἡμᾶς ἢ σφᾶς αὐτοὺς βεβαιώσασθαι. Ἡμέτερον δ' αὖ ἔργον προτερεῖναι κτλ.

Τὸ χωρίον τοῦτο (ἐννοῶ τὴν προτελευταίαν φράσιν) ὅπως καὶ ἂν ἐρμηνευθῇ (ἐρμηνεύεται δὲ καλῶς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον) δὲν εὐοδοῦται κατὰ σύνταξιν. Τὸ φθάσαι μένει ἀνεξήγητον συντακτικῶς, καὶ ἡ θέσις δὲ αὐτοῦ παρέχει πρᾶγματα. Εὐχῆς δὲ ἔργον θὰ ἦτο, ἂν ἡδυνάμεθα νὰ

τὸ ἐξαλείψωμεν· ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα, διότι τὸ ἐφεξῆς προτερεῖσαι προϋποθέτει τὸ φθάσαι. Ἐγὼ κατέληξα εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐνταῦθα ἐξεργήναι μόνον τι, ἄλλως ἀναγκαῖον, ὅπερ προστεθὲν ἐπανορθοῖ μὲν καὶ τὴν σύνταξιν, αἰτιολογεῖ δὲ καὶ τὴν θέσιν τοῦ φθάσαι. Τὸ μόνον τοῦτο εἶναι τὸ πρὶν, ὅπερ ἀπεροφρήθη ὑπὸ τοῦ ὁμοιοκαταληκτοῦ δυοῖν. Καὶ ἀληθῶς ἂν γράψωμεν «μηδὲ δυοῖν <πρὶν> φθάσαι ἁμάρτωσιν», ἔχομεν καὶ σύνταξιν ἁμεμπτον καὶ νόημα ἀποχρῶν καὶ θέσιν εὐεξήγητον. Ὁ Κερκυραῖος δηλ. ῥήτωρ παρατηρεῖ ὅτι οἱ Κορίνθιοι φοβοῦνται, μήπως, ἂν δὲν προλάβωσι (κυρίως: πρὶν προλάβωσιν) τὴν προμελετωμένην συμμαχίαν ἡμῶν (τ. ἔ. τὸ κατ' αὐτοὺς μετ' ἀλλήλων σιῆσαι), ἀποτυχῶσιν εἰς τὸ ἐν ἑκ τῶν δύο, ἢ νὰ βλάψωσιν ἡμᾶς ἢ νὰ ἐκασφαλίσωσιν ἑαυτοὺς. Καὶ τὸ μὲν νόημα καὶ ἡ σύνταξις εἶνε προφανὲς ὅτι ἔχουσι καλῶς. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ θέσις τοῦ πρὶν φθάσαι εἶνε ἡ ἀρμοδιωτάτη· διότι πρῶτον ἔπρεπε νὰ τεθῇ πλησίον τοῦ μετ' ἀλλήλων σιῆσαι, εἰς ὃ καὶ ἀναφέρεται, καὶ ἐτέθη· ἀλλ' ὅχι καὶ πρὸ τοῦ δυοῖν, διότι τότε ἡ ἐξάρτησις αὐτοῦ θὰ διεφιλονεικεῖτο ἔνθεν μὲν ὑπὸ τοῦ φθάσαι, ἔνθεν δὲ ὑπὸ τοῦ ἁμάρτωσιν.

Θουκ. 8, 68, 2 ἴσως γρ. καὶ αὐτός γε, ἐπειδὴ <ἦ> μετέστη ἡ δημοκρατία, εἰς ἀγῶνας κατέστη μετὰ τῶν τετρακοσίων, <τὰ δὲ τῶν τετρακοσίων> ἐν ὑστέρῳ μεταπεσόντα ὑπὸ τοῦ δήμου ἑκακοῦτο, ἄριστα φαίνεται τῶν μέχρι ἐμοῦ, ὑπὲρ αὐτῶν τούτων αἰτιαθεῖς, ὥς ξυγκατέστησε, θανάτου δίκην ἀπολογησάμενος· καὶ ἰδιαιτέρως αὐτὸς (δ' Ἀντιφῶν), ἐπειδὴ, ὅπως (καθ' ὅσον) μετεργυθμίσθη ἡ δημοκρατία, μετὰ τῶν τετρακοσίων περιῆλθεν εἰς ἀγῶνας (πρὸς τοὺς ἐναντίους), τὰ δὲ τῶν τετρακοσίων πράγματα ἐν ὑστέρῳ χρόνῳ ἀνατραπέντα ὑπὸ τοῦ δήμου ὑφίσταντο καταδιώξεις, ἐκ πάντων τῶν μέχρις ἐμοῦ ἄριστα προφανῶς ἀπελογήθη ἐν τῇ περὶ θανάτου δίκῃ, ἔνεκα αὐτῶν τούτων (τῶν πραγμάτων τῶν 400, δηλ. τῆς ἰδρύσεως τῆς ὀλιγαρχίας) κατηγορηθεὶς ὅτι συγκαθίδρυσεν αὐτὰ (ὅτι καὶ αὐτὸς ἦτο εἷς τῶν ἰδρυτῶν τῆς πολιτείας τῶν 400). Τὸ εἰς ἀγῶνας ὅτι δὲν ἀναφέρεται μόνον καὶ ἀποκλειστικῶς εἰς δικαστικὸν ἀγῶνα πρὸς Ἴσοκρ. Πανηγ. § 165 καὶ πρὸς Νικοκλέα § 49.

Θουκ. 8, 97, 1 ἴσως γρ. καὶ μισθὸν μηδένα φέρειν <ΜΗ ἐξεῖναι> ΜΗδεμιᾷ ἀρχῇ, ἢ σαφῆ τ. ἔ. μὴ ἐξεῖναι μηδεμιᾷ ἀρχῇ φέρειν (λαμβάνειν) μηδένα μισθόν. Διορθώσεις πολλαί.

Θουκ. 1, 61, 1-3 Καὶ πέμπουσιν (οἱ Ἀθηναῖοι...) διαχιλίους ἑαυτῶν ὀπλίτας καὶ τεσσαράκοντα ναῦς πρὸς τὰ ἀφρεσιῶτα, καὶ Καλλιαν τὸν Καλλιάρχου πέμπτον αὐτὸν στρατηγόν· οἱ ἀφικόμενοι ἐς Μακεδονίαν πρῶτον καταλαμβάνουσι τοὺς προτέρους χιλίους Θέορμην ἄρτι ἡρη-

κότας καὶ Πύδναν πολιορκούντας. Προσκαθεζόμενοι δὲ καὶ αὐτοὶ τὴν Πύδναν ἐπολιόρκησαν μὲν, ἔπειτα δὲ ξύμβασιν ποιησάμενοι καὶ ξυμμαχίαν ἀναγκαίαν πρὸς τὸν Περδίκκην, ὡς αὐτοὺς κατήπειγεν ἡ Ποτειδαία καὶ ὁ Ἀριστεὺς παρεληλυθώς, ἀπανίστανται ἐκ τῆς Μακεδονίας, καὶ ἀφικόμενοι ἐς Βέροιαν κἀκεῖθεν ἐπιστρέψαντες καὶ πειράσαντες πρῶτον τοῦ χωρίου καὶ οὐχ ἑλόντες, ἐπορεύοντο κατὰ γῆν πρὸς τὴν Ποτειδαίαν τρισχίλοις μὲν ὀπλίταις ἑαυτῶν, χωρὶς δὲ τῶν ξυμμάχων πολλοῖς» κτλ.

Ἐν τῷ πολυθρυσήτῳ τούτῳ χωρίῳ καὶ τὸ ἐς Βέροιαν παρέχει πολλὰς δυσκολίας, καὶ κυρίως διότι ἡ Βέροια ἦτο πόλις τῆς Μακεδονίας. Πῶς ἡδύνατο λοιπὸν νὰ λέγῃ ὁ Θουκ. «ἀπανίστανται ἐκ τῆς Μακεδονίας καὶ ἀφικόμενοι ἐς Βέροιαν». κτλ.; Κατὰ τὴν γνώμην μου πρέπει νὰ ἐξαλειφθῇ ὁ καὶ ὁ πρὸ τοῦ ἀφικόμενοι, τ. ἔ. ἀπανίστανται ἐκ τῆς Μακ., ἐπὶ (ἀφ' οὗ) ἀφίκοντο εἰς Βέροιαν, ἵνα κανονίσωσι καὶ καθορίσωσι μετὰ τοῦ Περδίκκου τὰ τε ἄλλα καὶ τὰς λεπτομερείας τῆς συνθήκης. Ἐτέθη δὲ τὸ «ἀφικόμενοι ἐς Βέροιαν» μετὰ τὸ ἀπανίστανται, ἵνα συνεχισθῶσι τὰ ἐφεξῆς ὥδε: ἀφικόμενοι ἐς Βέροιαν κἀκεῖθεν (δηλ. ἐκ Βεροίας) κτλ. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἐφεξῆς δέονται μεταδιορθώσεως, διότι ἡ διόρθωσις τοῦ Pluygers «ἐπὶ Στρέψαν» ἀντὶ τοῦ «ἐπιστρέψαντες» δὲν ἀρκεῖ. Ἵνα ἔχωσιν ἐπαρκῆ καὶ νοῦν καὶ σύνταξιν, πρέπει νὰ μεταγραφῇ τὸ χωρίον ὥδε: «ἀπανίστανται ἐκ τῆς Μακεδονίας ἀφικόμενοι ἐς Βέροιαν κἀκεῖθεν ἐπὶ Στρέψ<AN>στρατεύς<AN>Ντες καὶ πειράσαντες πρῶτον τοῦ χωρίου» κτλ. ἅπερ νῦν εἶνε ὁμαλώτατα κατὰ τε τὴν σύνταξιν καὶ τὸ νόημα.

Θουκ. 8, 76, 5 ἴσως γρ. καὶ δι' ἑαυτοὺς τε ἐν τῇ Σάμῳ προκαθημένους καὶ πρότερον αὐτοὺς κρατεῖν τοῦ ἐς τὸν Πειραιᾶ ἔσπλου ΚΑΙ ΝΥΝ <ἀλλ' εὐεῖδέναι (ὁμοίως 48, 5) > οὐτι ἐτι ΚΑΙ ΝΥΝ > ἐς τοιοῦτον καταστήσονται κτλ.

Θουκ. 4, 69, 1 ἴσως γρ.: Γινόντες δὲ οἱ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοί, οὐ ἐναντιώματά τι ἐγένετο:.. τὴν Νισαίαν εὐδὺς περιετείχιζον, νομίζοντες.. θάσσον ἂν καὶ τὰ Μέγαρα προσχωρῆσαι. . . ἀρξάμενοι δὲ ἀπὸ τοῦ τείχους ὃ εἶχον καὶ διοικοδομήσαντες τὸ πρὸς Μεγαρέας ἀπ' ἐκείνου (δηλ. τοῦ τείχους ὃ εἶχον) ἐκατέρωθεν ἐς θάλασσαν <CAN κατιε>CAN τῆς Νισαίας τάφρον τε καὶ τείχη διελομένη ἢ στρατιά. Οὕτω μᾶλλον συμπληρωτέον τὸ ἐλλείπον ῥῆμα, ἢ ὥς ὁ Madvig: διελομένη <ἦγεν> ἢ στρατιά».

Θουκ. 8, 80, 3: ἴσως γρ. καὶ αἱ μὲν τῶν Πελοποννησίων αὐταὶ νῆες ἀπάρασαι ἐς τὸ πέλαγος, ὅπως λάθοιεν ἐν τῷ πλῶι τοὺς Ἀθη-

ναίους, χειμασθεῖσαι, <καί> αἱ μὲν Δήλου λαβόμεναι αἱ πλείους μετὰ Κλεάρχου καὶ ὕστερον πάλιν ἐλθοῦσαι ἐς ΜΙΑΗΤΟΝ <ἡσυχίαν ἤγον.> Ἐνταῦθα τὸ ἡσυχίαν ἦγον θὰ ἐξέπεσε διὰ τὸ ὁμοιοκατάληκτον πρὸς τὸ Μίλητον. Εὐρηται δὲ πολλαχοῦ τοῦ Θουκ. τὸ ἡσυχίαν ἄγειν. Ἄλλοι συμπληροῦσι ἐνταῦθα ἔμειναν, ἄλλοι ἡσύχαζον καὶ ἄλλοι ἄλλως. Καὶ κατωτέρω ἴσως συμπληρωτέον: Καὶ μετὰ ταῦτα <Οἱ Ἀθηναῖοι> Οἱ ἐκ τῆς Σάμου πέμπουσιν αἰσθόμενοι νεῶν βοήθειαν.

Θουκ. 4, 55, 2, ἴσως γρ. ὥστε παρὰ τὸ εἰωθὸς ἱππέας τετρακοσίους κατεστῆσαντο καὶ ΤΟ<σοῦτους ΤΟ>ξότας.

B'.

Θουκ. 1, 50 πρὸς δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἐτράποντο φονεῦειν διεκπλέοντες μᾶλλον ἢ ζωγρεῖν, τοὺς τε αὐτῶν φίλους οὐκ αἰσθόμενοι ὅτι ἦσαν οἱ ἐπὶ τῷ δεξιῷ κέρα, ἀγνοοῦντες ἔκτεινον. Ὁ Steup ἐρμηνεύει: οἱ Κορίνθιοι οὐκ αἰσθόμενοι ὅτι ἦσαν οἱ αὐτῶν φίλοι οἱ ἐπὶ τῷ δεξιῷ κέρα (τῷ ἐκ Μεγαρέων καὶ Ἀμπρακιωτῶν, οἱ βοηθείας χορήζοντες) ἔκτεινον (ἀπολύτως: ἡσχολοῦντο εἰς τὸν φόνον τῶν ἐπὶ τῷ ἀριστερῷ κέρα Κερκυραίων). Τὸ δὲ ἀγνοοῦντες ὀβελίζει ὁ Steup. Μᾶλλον ἴσως ὥδε: διεκπλέοντες ἐτράποντο πρὸς τοὺς ἀνθρ., ἵνα φονεύωσιν αὐτοὺς μᾶλλον ἢ ζωγρῶσιν οὐκ αἰσθόμενοι ὅτι ἦσαν οἱ αὐτῶν φίλοι, οἱ ἐπὶ τῷ δεξιῷ κέρα. Οὕτω δὲ φαίνεται, ὅτι ὅλως περιτεύει τὸ ἐν τέλει ἀγνοοῦντες ἔκτεινον, ὅπερ εἶνε ὡς φαίνεται, ὀρθὴ παρατήρησις ἀναγνώστου, ἐπεισενεχθεῖσα ἐκ τῆς ψας εἰς τὸ κείμενον, προσκολληθεῖσα δὲ διὰ τοῦ τε, ὅπερ ὡς εἰκὸς ἐξαλειπτέον.

Θουκ. 3, 23, 4 φθάνουσι τῶν Πλαταιῶν καὶ οἱ ὕστατοι διαβάντες τὴν τάφρον, χαλεπῶς δὲ καὶ βιαίως κρύσταλλός τε γὰρ ἐπεπῆγει οὐ βέβαιος ἐν αὐτῇ, ὥστ' ἐπελθεῖν, ἀλλ' οἷος ἀπηλιώτου ἢ βορέου ὕδατῶδης μᾶλλον.

Τοῦ πολυθρῦλτου τούτου χωρίου ἡ λογικωτέρα διόρθωσις εἶνε ἡ τοῦ Dobree, ἐξαλείφοντος τὸ ἢ βορέου· ἀλλὰ καὶ αὕτη ἔχει τὸ σφάλμα ὅτι δὲν ἐξηγείται ἡ θέσις τοῦ ἢ βορέου. Ἄν ἀληθῶς εἶνε παρέμβλημα, διατὶ ἐτέθη μετὰ τὸ ἀπηλιώτου, ὅχι δὲ μετὰ τὸ μᾶλλον; Σημεῖον παραπομπῆς θὰ ἐτέθη κατ' ἀρχὰς ἐν μὲν τῷ κειμένῳ πλησίον τοῦ μᾶλλον, ἕτερον δὲ ὅμοιον ἐν τῷ περιωρόφῳ, ἐκεῖ ὅπου θὰ ἦτο κατ' ἀρχὰς καὶ τὸ παρέγγραπτον ἢ βορέου. Ἀλλὰ τότε πῶς τὸ παρέμβλημα τοῦτο, ἦτοι ὁ δευτέρος ὅρος τῆς συγκρίσεως, θὰ ἐτίθετο ἐν τῷ κειμένῳ ὅχι μετὰ τὸ μᾶλλον, ἀλλὰ μετὰ τὸ ἀπηλιώτου; Μόνον δύο χωρία ὑπάρχουσι, καὶ μάλιστα παρὰ Θουκυδίδη, ἐν οἷς προηγείται ὁ δευτέρος ὅρος

τῆς συγκρίσεως. Τὰ χωρία ταῦτα, ὁμοιότατα πρὸς τὸ προκείμενον, εἶνε τὸ 1, 136, 4 ὅπ' ἐκείνου πολλῶ ἀσθενεστέρου (ὅπου τὸ ἐκείνου εἶνε ὁ δεῦτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως), καὶ τὸ 8, 94, 3 τοῦ ἰδίου πολέμου μείζονος ἀπὸ τῶν πολέμων (ὅπου πάλιν τὸ τοῦ ἰδίου πολέμου εἶνε ὁ δεῦτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως). Καὶ ἐν τοῖς δυσὶ τοῦτοις, καὶ μόνοις τούτοις, ὁ β' ὅρος τῆς συγκρίσεως προηγεῖται καὶ ἐκφέρεται ἄνευ τοῦ ἦ. Ὅθεν καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ πρέπει νὰ ἐξαλείψωμεν τὸν ἦ, οὗ γενομένου τὸ χωρίον ἔχει ἄριστα. Οὕτω δὲ ἐξασφαλίζεται καὶ τὸ ἀναγκαῖον διὰ τὸ νόημα βορέου ἀπὸ πάσης νοθείας.

Θουκ. 5, 22, 2 αὐτοὶ δὲ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους *ἐνυμαχίαν ἐποιοῦντο, νομίζοντες ἥκιστα ἂν σφίσι τοὺς τε Ἀργείους, ἐπειδὴ οὐκ ἦθελον Ἀμπελίδου καὶ Λίχου ἐλθόντων ἐπισπένδεσθαι, νομίσαντες αὐτοὺς ἄνευ Ἀθηναίων οὐ δεινοὺς εἶναι καὶ τὴν ἄλλην Πελοπόννησον μάλιστ' ἂν ἡσυχάζειν. Πρὸς γὰρ ἂν τοὺς Ἀθηναίους, εἰ ἐξῆν, χωρεῖν.*

Διορθώσεις πολλαὶ, κυρίως διότι δὲν κατενοήθη ἐπαρκῶς ἡ σύνταξις. Καὶ πρῶτον ὁ τε ἐν τῷ τοὺς τε Ἀργείους ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸν καὶ (τὸν πρὸ τοῦ τὴν ἄλλην). Ἀνταποκρίνεται δὲ καὶ τό ἥκιστα πρὸς τὸ μάλιστα. Δεύτερον ὁ διασκευαστὴς ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτοὺς ἄνευ Ἀθηναίων δεινοὺς εἶναι, παρασυντάξας δὲ καὶ τὰ προηγούμενα, ὡς θὰ ἴδωμεν, ἔκρινε καλὸν νὰ συμπληρώσῃ τὸ νομίσαντες πρὸς ἐξάρτησιν τοῦ εἶναι, τούτου δὲ συμπληρωθέντος ἐπόμενον ἦτο νὰ προσθήσῃ καὶ τὸ οὐ πρὸ τοῦ δεινοὺς, διότι μετὰ τὴν προσθήκην τοῦ νομίσαντες ἡ φράσις ἦτο ἀδιανόητος, καὶ δὲν ἦτο πλέον δυνατόν τὸ ἥκιστα ν' ἀναφέρηται εἰς τὸ δεινοὺς εἶναι. Δὲν πιστεύω δὲ νὰ ἐλησμόνησεν τὸ ἥκιστα ὁ διασκευαστὴς, ἀλλὰ πιθανῶς τὸ συνέταξε πρὸς τὸ ἐπισπένδεσθαι, ὅπερ ἐξήρτησεν ἐκ τοῦ νομίζοντες. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, οὐδὲν ἄλλο ἔχομεν νὰ πράξωμεν νῦν ἢ νὰ ἐκβάλωμεν τὸς προσθήκας τοῦ διασκευαστοῦ, δηλαδὴ τὸ νομίσαντες καὶ τὸ οὐ, ἵνα ἔχῃ καλῶς τὸ χωρίον.

Θουκ. 5, 7, 2 καὶ οὐ βουλόμενος αὐτοὺς διὰ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ καθημένους βαρύνεσθαι, ἀναλαβὼν ἤγε. Ἡ ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ γραφή εἶνε λίαν εὐεξήγητος, διότι τὸ διὰ τὸ πρέπει τάχιστα νὰ ἐξαλειφθῇ· εἶνε λείψανον τοῦ διὰ τὸ (καθησθαι), δι' ἧς φράσεως ἀνέλυν ἀρχαῖος σχολιαστὴς τὴν μετοχὴν καθημένους. Ἐπελθὼν δὲ ἀντιγραφεὺς τις συνήνωσεν ἐν τῷ αὐτῷ τὰς δύο γραφὰς καὶ οὕτω παρήγαγε τὴν σήμερον ὑπάρχουσαν, ἱκανῶς τερατώδη «διὰ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ καθημένους». Τὸ δὲ ἐν 8, 105, 2 χωρίον ὀρθῶς φέρεται ἐν ἄλλοις κώδιξι.

Θουκ. 7, 49, 1. Ὁ εἰρμός τῶν ἐννοιῶν εἶνε τοιόσδε τις. Ἐν τῷ

πολεμικῷ συμβουλίῳ ὁ μὲν Δημοσθένης προτείνει ν' ἀποπλεύσωσιν ὡς τάχιστα· τοῦναντίον δὲ ὁ Νικίας προετίμα νὰ μείνωσι τὸ μὲν νομίζων ὅτι οἱ Συρακούσιοι εὐρίσκονται εἰς μεγάλην οἰκονομικὴν στενοχωρίαν, τὸ δὲ προκαταληφθεὶς ὑπὸ τῆς εἰς τὰς ναῦς πεποιθήσεως ἣν εἶχε πρότερον. Τὰ τελευταῖα ταῦτα ἐν γνησίως Θουκυδιδεῖ γραφῇ πρέπει νὰ ἐκφράζωνται ὧδε: ταῖς γοῦν ναυσὶν, ἧ πρότερον, θαρσέσει κρατηθεῖς. Ἡ γραφὴ τοῦ Οὐατικανοῦ κώδικος ταῖς γοῦν ναυσὶ θαρρῶν ἢ πρότερον ἐθάρσενε κρατηθεῖς προῆλθεν ἐκ διασκευῆς· διότι ποῖος κώδιξ εἶνε ἀδιασκευάστος καὶ ἀδιόρθωτος; Πρῶτον τὸ ταῖς γ. ναυσὶ θαρρῶν εἶναι ἐξηγήσεις τοῦ δυσκολωτέρου ταῖς γ. ναυσὶ—θαρσέσει, ὅπου ἡ δοτικὴ ταῖς ναυσὶ ἐξαρθᾶται ἐκ τοῦ θαρσέσει, ὅθεν=ταῖς ναυσὶ θαρρῶν. Δεύτερον τὸ θαρσέσει ὅτι εἶνε γνήσιον οὐ μόνον ὁμοφώνως δηλοῦται ἐκ τῶν ἄλλων κωδίκων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ παλαιοῦ Σχολ. ἐρμηνεύοντος αὐτὸ τοῦτο τὸ θαρσέσει ἀληθῶς δὲ τοῦτο τὸ θαρσέσει, τὸ καὶ δυσκολώτερον, ἔχρηζεν ἐρμηνείας. Τρίτον, ἂν παραδεχθῶμεν τὴν γρ. τοῦ Οὐατικανοῦ, τὸ κρατηθεῖς μένει ἀπομεμονωμένον, ἀποβαῖνον δυσεξήγητον. Τὸ δὲ ἐθάρσενε τοῦ Οὐατικανοῦ ἀνεπληρώθη ὡς ὑπονοούμενον εἰς τὸ ἧ πρότερον. Ἡ δὲ σύνταξις ἡ παρανοηθεῖσα εἶνε: κρατηθεῖς θαρσέσει ταῖς ναυσὶ (πρβ. 1, 5 τῆς ἀσθενέσι τροφῆς 73,1. 122,1. 132,5. 4,6,1. 5,35,2. 6,76,3. 8,57,1. 80,1), ἥτοι προκαταληφθεὶς (κατὰ λέξιν: κυριευθεὶς) ὑπὸ τῆς εἰς τὰς ναῦς πεποιθήσεως, ἣν εἶχε πρότερον. Ἡ δὲ σύνδεσις αἰσθόμενος—καὶ—κρατηθεῖς.

Θουκ. 5. 111, Σκοπεῖτε οὖν καὶ μεταστάντων ἡμῶν καὶ ἐνθυμείσθε πολλάκις ὅτι περὶ πατρίδος βουλευέσθε, ἣν μίᾳς πέρι καὶ ἐς μίαν βουλὴν τυχοῦσάν τε καὶ μὴ κατορθώσασαν ἔσται.

Τὸ πολυθρύλητον τοῦτο χωρίον εἶνε ὁ κατ' ἐξοχὴν locus desperatus ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν καλούμενος. Πλείσται διορθώσεις, ὧν τινες δύναται τις νὰ ἴδῃ ἐν τῷ λεξικῷ μου (σελ. 322). Τὸ χωρίον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα πρέπει νὰ διορθωθῇ ὧδε: *Περὶ πατρίδος βουλευέσθε, ἧ μίᾳς πέρι, καὶ ἐς μίαν βουλὴν τυχοῦσάν τε καὶ μὴ κατορθώσασαν*, τοῦ μὲν ἦν τρεπομένου εἰς ἧ, ἐξαλειφομένου δὲ τοῦ ἔσται, ὅπερ προσετέθη εἰς συμπλήρωσιν τῆς προτάσεως, ἕνεκα τοῦ ἀναφορικοῦ ἦν καὶ τοῦ καί. Ἦτοι: περὶ πατρίδος βουλευέσθε, ὥσπερ (=ἧ) περὶ μίᾳς, (οὕτω) καὶ εἰς μίαν βουλὴν τυχοῦσάν τε καὶ μὴ κατορθώσασαν (=ἦτις δύναται καὶ νὰ ἐπιτύχῃ καὶ νὰ ἀποτύχῃ· πρβ. 2, 35: εὖτε καὶ χεῖρον εἰπόντι). Περὶ δὲ τοῦ βουλευέσθε—ἐς μίαν βουλὴν πρβ. Ὁμήρου Β. 379: ἐς γε μίαν βουλευέσομεν.

Γ'.

Θουκ. 4, 15, 1: ἐς δὲ τὴν Σπάρτην ὡς ἡγγέλθη τὰ γεγενημένα περὶ Πύλον, ἔδοξεν αὐτοῖς ὡς ἐπὶ ξυμπορᾷ μεγάλη τὰ τέλη καταβάοντας ἐς τὸ στρατόπεδον βουλευεῖν παραχοῆμα δρῶντας ὅ,τι ἂν δοκῇ. Ὑπάρχει καὶ γραφή πρὸς τὸ χοῆμα, περὶ ἧς ὁ Σχολ. λέγει: «πρὸς τὸ χρησίμων καὶ τὸ κατεπεῖγον» δύο γάρ εἰσι λέξεις, τὸ πρὸς καὶ τὸ χοῆμα, ἔστι δὲ καὶ ἑτέρα γραφή δίχα τοῦ πρόσχημα κτλ. Ἡ ἐρμηνεία τοῦ Σχολ. ἀναφ. μᾶλλον εἰς τὴν γρ. πρὸς χοῆμα, ἣν παρέχει καὶ Διον. ὁ Ἀλικ. ἐν τῷ Περὶ συνθέσεως ὀνομάτων κεφ. 16 (ἐν ἀρχῇ), ἔνθα ὑπάρχει καὶ Δ. Γ. πρόσχημα. Ἀλλὰ τὰ τοῦ Σχολ. παραδιώρθωσεν ὁ Hude, παρερμηνεύσας. Τὸ χωρίον τοῦ Θουκ. ἐρμηνεύεται συνήθως ὥδε: «... βλέποντες ἐκ τοῦ πλησίον (ἐπὶ τόπου) τὰ πράγματα ν' ἀποφασίζωσιν ὅ τι φαίνεται καλὸν εἰς αὐτούς». Ὁ δὲ Krüger θεωρεῖ ὡς παρέμβλημα τὰς λέξεις παραχοῆμα δρῶντας, αἵτινες πράγματι εἶνε δυσερμηνευτοί. Μᾶλλον πρέπει νὰ γράψωμεν «παραχοῆμα δρῶντας» ὅτε τὰ πάντα ἔχουσι κολῶς. Νῦν δὲ βλέπω ὅτι αὐτὸ τοῦτο εἶχε προτείνει καὶ ὁ Cobet.

Θουκ. 8, 63, 3 (οἱ περὶ τὸν Πείσανδρον πρέσβεις) καὶ αὐτῶν τῶν Σαμίων προουτρέψαντο τοὺς δυνατωτάτους ὥστε πειρᾶσθαι μετὰ σφῶν ὀλιγαρχηθῆναι, καίπερ ἐπαναστάτας αὐτοῖς ἀλλήλοις, ἵνα μὴ ὀλιγαρχῶνται.

Μόνον τὸ Οὐατικανὸν χ)φον ἔχει δυνατωτάτους, τὰ ἄλλα δυνατοῦς. Τὸ αὐτῶν ἐξαιρέται καὶ εἶνε ἀναγκαῖον: οἱ περὶ τὸν Πείσανδρον καὶ αὐτοὺς τοὺς δυνατωτάτους τοῦ δήμου τῶν Σαμίων προσεπάθησαν νὰ προσελκύσωσιν εἰς τὴν ὀλιγαρχίαν. Οὕτως ἐρμηνεύω τὸ δυνατωτάτους, καὶ ὀρθῶς ὁ Σχολ. «καίπερ ἐπαναστάντων αὐτοῖς τοῖς ὀλιγαρχικοῖς τῶν δημοκρατούντων (γρ. δήμου κρατούντων δυνατωτάτων) ὑπὲρ τοῦ μὴ ὀλιγαρχεῖσθαι». Τὸ δὲ ἀλλήλοις φαίνεται ὅτι εἶναι ἡμαρτημένη γραφή, προελθούσα ἐκ τοῦ ἄλλ(ως) ἄλλοις, ἔνθα τὸ ἄλλως (=ἄλλ, ἅτε δὴ ἐξαφανισθείσης τῆς ὑπερθεῖν καταλήξεως ως) παρήγαγε μετὰ τοῦ ἄλλοις συνενωθὲν τὸ ἀδιανόητον ἀλλήλοις (κυρ. ἀλλάλλοις). Οὕτω δὲ τὸ μὲν ἄλλως ἐπεξηγεῖται διὰ τοῦ ἵνα μὴ ὀλιγαρχῶνται, εἰς δὲ τὸ ἄλλοις ἔνν. τοῖς ὀλιγαρχικοῖς, τοῖς δυνατοῖς. Ἴδε κεφ. 21 καὶ μάλιστα κεφ. 73: οἱ γὰρ τότε τῶν Σαμίων ἐπαναστάντες τοῖς δυνατοῖς κτλ.

Θουκ. 8, 46, 1 (Ἀλκιβιάδης παρήγει Τισσαφέρνην).. ἔχειν ἀμφοτέρους ἔἴη δίχα τὴν ἀρχὴν καὶ βασιλεῖ ἐξεῖναι αἰεὶ ἐπὶ τοὺς αὐτῶ λυπηροὺς τοὺς ἑτέρους ἐπάγειν. Φαίνεται ὅτι ἀντὶ τοῦ καὶ πρέπει νὰ γράψωμεν ὥστε. Τὴν μεταβολὴν ταύτην καὶ ἡ σύνταξις ἀπαιτεῖ καὶ τὸ

νόημα. Ἄλλως δὲ τὸ ὥστε, ἀρχῆθεν γεγραμμένον ὥς ἀπετρίβη εἰς τὸ ὡς διὰ τὸ ὑπερθεῖν τὸ ἀμυδρότερον ὃν ὡς ἐκ τῆς θέσεως. Τοῦ δὲ ὡς τὸ σημειογράφημα συχνότατα συγχέεται πρὸς τὸ τοῦ καὶ ὁμοιότατον ὃν.

Θουκ. 4, 72 : «Οὐ μέντοι ἐν γὰρ τῷ παντὶ ἔργῳ βεβαίως οὐδέτεροι τελευτήσαντες ἀπεκρίθησαν, ἀλλ' οἱ μὲν Βοιωτοὶ πρὸς τοὺς ἐαυτῶν, οἱ δὲ ἐπὶ τὴν Νίσαιαν».

Δύο εἶνε αἱ κύριαι δυσκολίαι τοῦ χωρίου, τὸ βεβαίως, ὅπερ ἀσφαλῶς δὲν δύναται νὰ συνταχθῇ μήτε μετὰ τοῦ τελευτήσαντες μήτε μετὰ τοῦ ἀπεκρίθησαν· καὶ τὸ ἀλλ', ὅπερ ἐν ᾧ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ εἶνε ὅλως ἀδιανόητον, δὲν ἐξηγήθη μέχρι τῆς σήμερον οὐδὲ πῶς παρεισέφηρσε. Διορθοῦσιν: οὐδέτεροι <περιγενόμενοι> τελευτήσαντες : οὐδέτεροι νικήσαντες ἀπεκρίθησαν : <οὐδὲν> οὐδέτεροι : βεβαίῳ οὐδέτεροι τέλει ἐτελεύτησαντες : οὐδέτεροι τέλος ἤρατῆσαντες : οὐδὲν μέντοι.... ἐτελεύτησαν, ἀλλ' ἀπεκρίθησαν : ἀπεκρίθησαν ἀλλήλων, οἱ μὲν Βοιωτοὶ κτλ. κτλ. Πᾶσαι αἱ διορθώσεις αὗται εἶνε ἀνεπαρκεῖς. Ἡμεῖς ἐρμηνεύομεν ὧδε :

Ἀρχῆθεν ἦτο γεγραμμένον 1) «τελευτήσαντες ἐπεκράτησαν, ἀλλ' ἀπεκρίθησαν, οἱ μὲν Βοιωτοὶ» κτλ. Εἴτα μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ὅλης φράσεως, καὶ μάλιστα τῆς τελευταίας λέξεως ἀπεκρίθησαν, ἔνεκα τῆς ὁμοιότητος μεταβληθέντος τοῦ ἐπεκράτησαν εἰς ἀπεκρίθησαν, ἐγράφη 2) τελευτήσαντες ἀπεκρίθησαν, ἀλλ' ἀπεκρίθησαν. Ἀποβληθέντος δὲ τοῦ δευτέρου ἀπεκρίθησαν, ὡς εὐκόλως ἐννοουμένου, προῆλθε 3) ἡ ἐν τῷ κειμένῳ γραφή, ἣτις νῦν ἐξηγεῖται κάλλιστα.

Θουκ. 5, 77, 4 περὶ δὲ τῷ σιῶ σώματος ἔμενλῃ τοῖς Ἐπιδαυρίοις ὄρκον, δόμεν δὲ αὐτοῖς ὁμόσαι.

Οἱ ὑπὲρ τῶν Λακεδαιμονίων ἐνεργοῦντες ἄνδρες κατέπεισαν τοὺς Ἀργεῖους νὰ παραδεχθῶσι τὸν *ἑυμβατήριον λόγον*, ὃν ἀναγράφει ἐν τούτῳ τῷ κεφ. (77) ὁ Θουκ. Ἐν αὐτῷ ὑπάρχει ἡ πολυθρύλητος φράσις περὶ «τοῦ θύματος τοῦ θεοῦ» (τοῦ Πυθαέως Ἀπόλλωνος) παρέχουσα πολλὰς δυσκολίας. Πολλοὶ ἐκδόται ἀποδέχονται τὴν διόρθωσιν τοῦ Ahrens : «περὶ δὲ τῷ σιῶ σώματος αἱ μὲν λῆν, τοῖς Ἐπιδ. ὄρκον δόμεν, αἱ δὲ αὐτῶς ὁμόσαι» : *de sacrificio Apollinis Argivi, si placet, iusiurandum in Epidaurios transferant ; Sin minus, ipsi iurent. Ὁ δὲ Stahl ἐπικρίνων τὴν διόρθωσιν ταύτην ἀπορεῖ πρὸς τοῖς ἄλλοις διατί, ἅψ' οὐ ὥφειλον τὸ θῦμα οἱ Ἐπιδάυριοι, ἔπρεπε νὰ ὀρκισθῶσιν οἱ Ἀργεῖοι κτλ. Αὐτὸς δὲ διώρθωσε : «Περὶ δὲ τῷ σ. σώμ. μέλην τοῖς Ἐπιδαυρίοις, ὄρκον δόμεν δὲ αὐτῶς [ὁμόσαι]». Ὁρθῶς δὲ παρατηρεῖ ὁ Steup, ὅτι ἀμφότεραί αἱ διορθώσεις συνδιαφθείρουσι καὶ τὸ δεύτερον μέλος τὸ πιθανῶς ὑγιὲς (δόμεν δὲ αὐτῶς ὁμόσαι). Κατ' ἐμὴν*

κρίσιν πιθανώτερον εἶνε νὰ γράψωμεν ὧδε: *περὶ τῶ* σιῶ σύματος *εἶμεν* δὴν (=εἶναι δεῖν) τοῖς Ἐπιδαυρίοις ὄρκον (κατὰ λέξιν: πρέπει νὰ ὑπάρξη, τ.ἔ. νὰ ἐπιβληθῇ ὄρκος εἰς τοὺς Ἐπιδαυρίους), δόμεν δὲ αὐτῶς ὁμόσαι (νὰ ὀρκισθοῦν δὲ ὅτι θὰ τὸν δώσουν, τὸν ὄρκον). Περὶ τῆς φράσεως *εἶμεν τοῖς Ἐπιδ. ὄρκον* πρβ. 18, 9 ὅπου ὑπάρχει ἡ αὐτὴ φράσις μετὰ τῆς αὐτῆς συντάξεως καὶ ἐννοίας: *ἔστω δὲ Λακεδαιμονίοις—ὄρκος πρὸς Ἀθηναίους.*

Δ'.

Θουκ. 1, 1, 2. *τὰ γὰρ πρὸ αὐτῶν καὶ τὰ ἔτι παλαιότερα σαφῶς μὲν εὐρεῖν διὰ χρόνου πληθὺς ἀδύνατα (ἀδύνατον) ἦν, ἐκ δὲ τεκμηρίων ὧν ἐπὶ μακρότατον σκοποῦντί μοι πιστεῦσαι ξυμβαίνει, οὐ μεγάλα νομίζω γενέσθαι οὔτε κατὰ τοὺς πολέμους οὔτε ἐς τὰ ἄλλα.*

Διὰ τῆς πρώτης φράσεως *τὰ γὰρ πρὸ αὐτῶν καὶ τὰ ἔτι παλαιότερα* ὁ ἱστορικός ἐννοεῖ πάντα τὸν πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου χρόνον, ὃν διαιρεῖ εἰς δύο περιόδους, τοὺς περσικοὺς πολέμους (*τὰ πρὸ αὐτῶν*) καὶ τὰ πρὸ τῶν περσικῶν πολέμων (=τὰ ἔτι παλαιότερα). Ἀλλὰ περὶ τούτων πῶς ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ὁ Θουκ. ἔνθεν μὲν σαφῶς εὐρεῖν διὰ χρόνον πληθὺς ἀδύνατα ἦν, ἔνθεν δὲ οὐ μεγάλα νομίζω γενέσθαι κτλ; Ὅθεν ὁ μὲν Herbst διώρθωσε τὰ γὰρ *τρωϊκά* καὶ τὰ *ἔτι παλαιότερα*, ὁ δὲ Steup τὰ γὰρ *πρὸ αὐτῶν* τὰ *ἔτι παλαιότερα*, ἐξαλείψας τὸν *καί*. Παραλείπω ἄλλας διορθώσεις. Παρὰ πάντα ταῦτα ἐγὼ νομίζω ὅτι ὀρθῶς ἔχει τὸ παραδεδομένον κείμενον. Εἶνε τρόπος ἐκφράσεως εὐρισκόμενος καὶ ἀλλαχοῦ, οἶον 8, 63, 3: *ὑπὸ γὰρ τοῦτον τὸν χρόνον καὶ ἔτι πρότερον ἢ ἐν ταῖς Ἀθήναις δημοκρατία κατελέλυτο.* Ἀλλ' ἡ δημοκρατία κατελύθη πρότερον, τὸν Μάρτιον τοῦ 411, ἐνῶ τὰ ἐν τοῖς κεφ. 61, 62 καὶ 63 ἐγένοντο ὕστερον, μετὰ ἓνα μῆνα. Τὸ παράδειγμα τοῦτο εἶνε ὁμοιότατον πρὸς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος. Ἐν τοῖς τοιούτοις λοιπὸν σχεδὸν θεωρεῖται ὅχι τὸ πρῶτον μέρος τῆς φράσεως ἀλλὰ τὸ δεύτερον· ὥστε ὁ καὶ εἶνε τρόπον τινὰ ἐπανορθωτικὸς, πρβ. 7, 12, 4 *ἀντιπάλους τῷ πληθει καὶ ἔτι πλείους* 3, 17, 1 *παραπλήσιοι καὶ ἔτι πλείους*, 7, 80, 4 *τὸ ἥμισυ μάλιστα καὶ πλεον* (ἴσως: καὶ ἔτι πλεον). 8, 45, 1 *ἐν δὲ τούτῳ καὶ ἔτι πρότερον, πρὶν ἐς τὴν Ρόδον* αὐτοὺς ἀναστῆναι, ἔνθα τὰ ἐφεξῆς ἀναφέρονται ὅχι εἰς τὸ ἐν τούτῳ ἄλλ' εἰς τὸ πρότερον (τ. ἔ. πρὶν οἱ Πελοποννήσιοι πλεύσωσιν εἰς Ρόδον). Ἐν τοῖς τοιούτοις λοιπὸν προηγῆται ὁ γενικώτερος διορισμὸς καὶ ἔπεται διὰ τοῦ καὶ ὁ εἰδικώτερος, ὁ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως θεωρούμενος.

Θουκ. 2, 41, 3 *μόνη* (ἢ πόλις ἡμῶν) *γὰρ τῶν νῦν ἀκοῆς κρείσσω*

ἐς πείραν ἔρχεται, καὶ μόνη οὔτε τῷ πολεμίῳ ἐπελθόντι ἀγανάκτησον ἔχει ὅφ' οἷον κακοπαθεῖ, οὔτε τῷ ὑπηκόῳ κτλ.

Πολλὰ ὅμως διορθοῦνται τὸ χωρίον ἄνευ ἀνάγκης, οἷον: τῷ πολεμίῳ [ἐπελθόντι], τῷ πολέμῳ παθόντι, τῷ [πολεμίῳ] παθόντι, τῷ πολεμίῳ ἀπελθόντι, τῷ [πολεμίῳ] ἀπελθόντι. Μάτην. Διαιτῶ, ἐρωτῶσιν, ὁμιλεῖ δ' ἤτις μόνον περὶ ἐπελθόντων πολέμων, ὅχι δὲ περὶ ἡττημένων ἢ ἐν γένει περὶ πολέμων; Διότι ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν, ὥς ἐν παντὶ τῷ λόγῳ τούτῳ, τοὺς Λακεδαιμονίους, πολέμους ὄντας. Οὗτοι δ' ἐπῆρχοντο μὲν, οὐχ ἦττον δ' ἐκακοπάθουν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων.

Θουκ. 2, 43 κοινῇ γὰρ τὰ σώματα δίδοντες ἰδίᾳ τὸν ἀγέων ἐπαινον ἐλάμβανον καὶ τὸν τάφον ἐπισημότατον, οὐκ ἐν ᾧ κείται μᾶλλον, ἀλλ' ἐν ᾧ ἡ δόξα αὐτῶν παρὰ τῷ ἐντυχόντι αἰεὶ καὶ λόγου καὶ ἔργου καιρῷ αἰετμῆτος καταλείπεται.

Περὶ τῆς τελευταίας φράσεως πόσα ἐγράφησαν πάλοι τε καὶ νῦν περιττὸν κρίνω νὰ καταλέξω ἐνταῦθα. Εὐκόλως δύναται νὰ εὕρῃ ταῦτα ὁ βουλόμενος ἐν ταῖς ἐκδόσεσι. Νομίζω ὅτι πᾶσα δυσκολία ἐκλείπει, ὅταν συνάψωμεν τὴν προσωπικὴν δοτικὴν ἐντυχόντι πρὸς τῷ καιρῷ ὡς ἀντικείμενον, ὥστε ἡ σύνταξις νὰ εἶνε: «παρὰ τῷ ἐντυχόντι καιρῷ καὶ λόγου καὶ ἔργου» τ. ἔ. παρὰ τῷ εὐρόντι εὐκαιρίαν καὶ λόγου καὶ ἔργου.

Θουκ. 3, 12, 1 ὃ τε τοῖς ἄλλοις μάλιστα εὐνοία πίστιν βεβαίῳ, ἡμῖν τοῦτο ὁ φόβος ἐχυρὸν παρεῖχε κτλ.

Ἡ μετὰ τῶν Ἀθηναίων συμμαχία ἡμῶν, λέγει ὁ Μυτιληναῖος ἡτίς δὲν ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς εὐνοίας ἀλλ' ἐπὶ τοῦ φόβου, περὶ ἄλλων ἐρμηνειῶν καὶ διορθώσεων ἴδε τὸ Λεξικόν μου ἐν λ. βεβαῖος. Ἀλλ' ὥς φαίνεται τὸ χωρίον χρήζει μᾶλλον ὀρθῆς συντάξεως ἢ διορθώσεως. Τὸ μάλιστα εὐνοία εἶνε μᾶλλον ἐπεξηγήσις τοῦ προηγουμένου ὃ, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ γραφῇ μεταξὺ δύο κομμάτων. Παρόμοιον παράδειγμα εὑρεται ἐν 2, 40, 3 ὅπου τὸ δ ἐπεξηγείται ἐνθεν μὲν διὰ τοῦ ἀμαθία, ἐνθεν δὲ διὰ τοῦ λογισμός. Ἴδε τὸ χωρίον ἐν τῷ Λεξικῷ μου ἐν λ. Θράσος.

Θουκ. 4, 61. οὐ τοῖς ἄρχειν βουλομένοις μέμφομαι ἀλλὰ τοῖς ὑπακούειν ἐτοιμοτέροις οὖσι.

Οἱ ἐρμηνευταὶ ἐξηγοῦσι τὸ ἐτοιμοτέροις κατὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους τρόπους, οὓς δύναται τις νὰ ἴδῃ ἐν ταῖς ἐκδόσεσιν. Ἀπλουστερά φαίνεται μοι ἡ ἐφεξῆς ἐρμηνεία. Τὸ ἐτοιμοτέροις ἐνταῦθα εἶνε τὸ συγκριτικὸν τοῦ βουλομένοις, ὅπερ = ἐτοιμοίς τ. ἔ. εἰσθε περισσότερον πρόθυμοι ἢ ἡ ὑπακούετε ἢ οἱ Ἀθηναῖοι ἵνα ἄρχωσι.

Θουκ. 5, 83, 4 ἡ στρατιὰ μάλιστα διελύθη ἐκείνου ἀπάραντος Διορθοῦσιν ἀπατήσαντος, ἀποδράντος, οὐ παρόντος, ἀπαρηγθέντος κττ. Τὸ δὲ τοῦ Σχολ. «ἀντὶ τοῦ ἀναπεισθέντος» νοητέον ὧδε: ἀντὶ νὰ εἴπῃ ἀναπεισθέντος (πρβ. 80, 2 ἀνέπεισαν Περδικκαν) εἶπε ὁ συγγραφεὺς ἀπάραντος. Τὸ ἀπάραντος ἀπαρέσκει πρῶτον, διότι λέγεται ἐπὶ πλοῦ κυρίως, ἀλ' ὅμως λέγεται καὶ ἐπὶ ὁδοιπορίας. πρβ. Φρύνιχ. π. Βεκκ. σελ. 6, 16: Ἀπαίρειν τὸ μὲν πλείστον οἱ Ἀττικοὶ ἐπὶ πλοῦ τιθέασιν, πλὴν καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοιπορίας, ὡς Αἰσχύλος καὶ Ἀριστοφάνης.» πρβ. Αἰσχύλ. Ἀπόσπ. 414. Ἀριστοφ. Ἐκκλ. 818. Ἀλλὰ καὶ ὁ Εὐριπ. μεταχειρίζεται πολλαχοῦ, ὁ δὲ Ξενοφῶν ἐν Ἑλλ. 6, 5, 32. Θὰ ἡδύνατο λοιπὸν νὰ μεταχειρισθῇ τὸ ῥῆμα καὶ ὁ Θουκ. μετὰ τῆς προσηκούσης τῇ μεταφορᾷ μικρᾷ παραλλαγῆς τῆς ἐννοίας. π. χ. ἀντὶ νὰ εἴπῃ ὥχετο ἀπιών, προετίμησεν Ἀθηναῖος ὦν τὴν ναυτικὴν ἔκφρασιν ἀπῆρεν, τ. ἔ. «τὰ πρύμισεν», ἐν ἄλλαις λέξεσιν: ἡρνήθη συμμετοχὴν, ὡς ἡθέλες τις εἴπῃ ἄνευ μεταφορᾶς καὶ ἥττον χαριέντως. Τοιαύτη δὲ ἔννοια ἀπαιτεῖται.

Θουκ. 4, 30, 3 οὕτω δὴ τοὺς τε Λακεδαιμονίους μᾶλλον κατιδῶν (ὁ Δημοσθένης) πλείους ὄντας, . . . τὴν τε νῆσον εὐαποβατωτέραν οὔσαν, τότε ὡς ἐπ' ἀξιοχρεῶν τοὺς Ἀθηναίους μᾶλλον σπουδὴν ποιεῖσθαι τὴν ἐπιχείρησιν παρεσκευάζετο:

Ἡ τελευταία φράσις ἐρμηνευτέα ὧδε: τότε ἡτοιμάζετο διὰ τὴν ἐπίθεσιν, ὥσάν διὰ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἤξιζεν (κυρίως: ὥσάν ἡ ἐπίθεσις νὰ ἤξιζεν) ὥστε οἱ Ἀθ. νὰ φροντίζωσι περισσότερον περὶ αὐτοῦ. Ἡ σύνταξις τοῦ χωρίου, ἣτις δὲν κατενοήθη, ἔχει ὧδε: «παρεσκευάζ. ἐπὶ τὴν ἐπιχείρησιν ὡς ἀξιοχρεῶν (ὥστε) τοὺς Ἀθ. ποιεῖσθαι μᾶλλον σπουδὴν. «Τὸ ποιεῖσθαι ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἀξιοχρεῶν».